

**Strateške smernice za razvoj nevladnih organizacij
na področju informacijske družbe z vidika javnega financiranja**
—
Digitalne NVO

1 UVOD

1.1 Nevladne organizacije

Nevladne organizacije (NVO) predstavljajo organizirani del civilne družbe in tvorijo sestavni del javnosti v sodobnih demokratičnih družbah. Glavne dejavnosti NVO so osredotočene na vrednote socialne pravičnosti, človekovih pravic, demokracije in vladavine prava. Na teh področjih je namen delovanja NVO uveljavljanje poslanstva in izboljševanje življenja ljudi (Konferenca mednarodnih NVO pri Svetu Evrope 2009, 5). Nevladne organizacije se osredotočajo na dejavnosti brez neposredne ekonomske (dobiček) ali politične narave (moč), v njih pa se oblikujejo tudi mnenja in cilji, s katerimi udeleženi posamezniki in skupine vplivajo na oblikovanje stališč, sprejemanje odločitev ter spreminjanje le-teh v danih institucionalnih in normativnih okvirih (Splichal 2005, 3). Z delovanjem nevladnih organizacij so povezani naslednji demokratični potenciali (Bibič 1997, 14–15): demokratična socializacija, asociacijski pluralizem in vključenost, družbene in politične inovacije, razširjene možnosti demokratične participacije ter racionalizacija demokratičnega odločanja. V Sloveniji je bilo leta 2017 registriranih več kot 27.500 nevladnih organizacij v obliki društev, zasebnih zavodov in ustanov (CNVOS, 2017).

1.2 Tveganja digitalne družbe

Prehod iz industrijske v informacijsko oz. digitalno družbo (Webster 2006, 11), v kateri predstavljajo produkcija, razširjanje in prenašanje informacij materialno osnovo nove mrežne družbe, odpira vrsto tveganj za kakovost življenja ljudi in delovanje politične demokracije. V kontekstu tehnološkega razvoja, vsakodnevne uporabe informacijsko-komunikacijskih tehnologij (IKT) in javno-političnih ter znanstvenih razprav o digitalni družbi, avtorji opozarjajo na naslednja demokratična tveganja: digitalno neenakost, nadzor nad internetom, poglobljeno interneta, tehnokratsko e-uprava in fiktivno e-participacija. Digitalna neenakost se nanaša različne oblike

digitalnega razkoraka na področju digitalnih veščin in spretnosti, dostopa do strojne in programske opreme, dostopa do interneta ter dostopnosti spleta za ranljive skupine. Nadzor nad internetom predstavlja tveganja na področju zasebnosti uporabnikov, preprečevanja dostopa do spleta (digitalna cenzura), filtriranja informacij na spletu in digitalne varnost. Poblagovljanje oz. komercializacija interneta povzroča probleme pri cenovni dostopnosti spletnih storitev, avtorskih pravicah na internetu, internetni nevtralnosti in komercializaciji spletnih vsebin. Tehnokratska e-uprava omejuje dostop do odprtih podatkov, zmanjšuje preglednost države, znižuje uporabniško prijaznost e-storitev in zavira e-poslovanje z uporabniki. Fiktivna e-participacija predstavlja tveganje za e-udeležbo v demokratičnih postopkih, digitalni aktivizem, e-volitve in digitalno državljanstvo.

1.3 Razvoj digitalnih NVO

Omenjeni javno politični izzivi, problemi in tveganja imajo neposredne posledice in učinke na kakovost življenja ljudi. Zaradi naslavljanja omenjenih demokratičnih tveganj se od osamosvojitve dalje v Sloveniji pojavljajo nove nevladne organizacije, ki delujejo na področju razvoja digitalne družbe. Del teh nevladnih organizacij se od leta 2014 povezuje v Mrežo nevladnih organizacij za vključujočo informacijsko družbo (NVO-VID) <http://www.nevladni.info/vsebinske-mreze/mreza-nevladnih-organizacij-za-vkljucujoco-informacijsko-druzbo/>. V nadaljevanju so predstavljena analiza stanja na področju digitalnih nevladnih organizacij in strateške smernice za razvoj digitalnih NVO v Sloveniji.

2 PREGLED STANJA

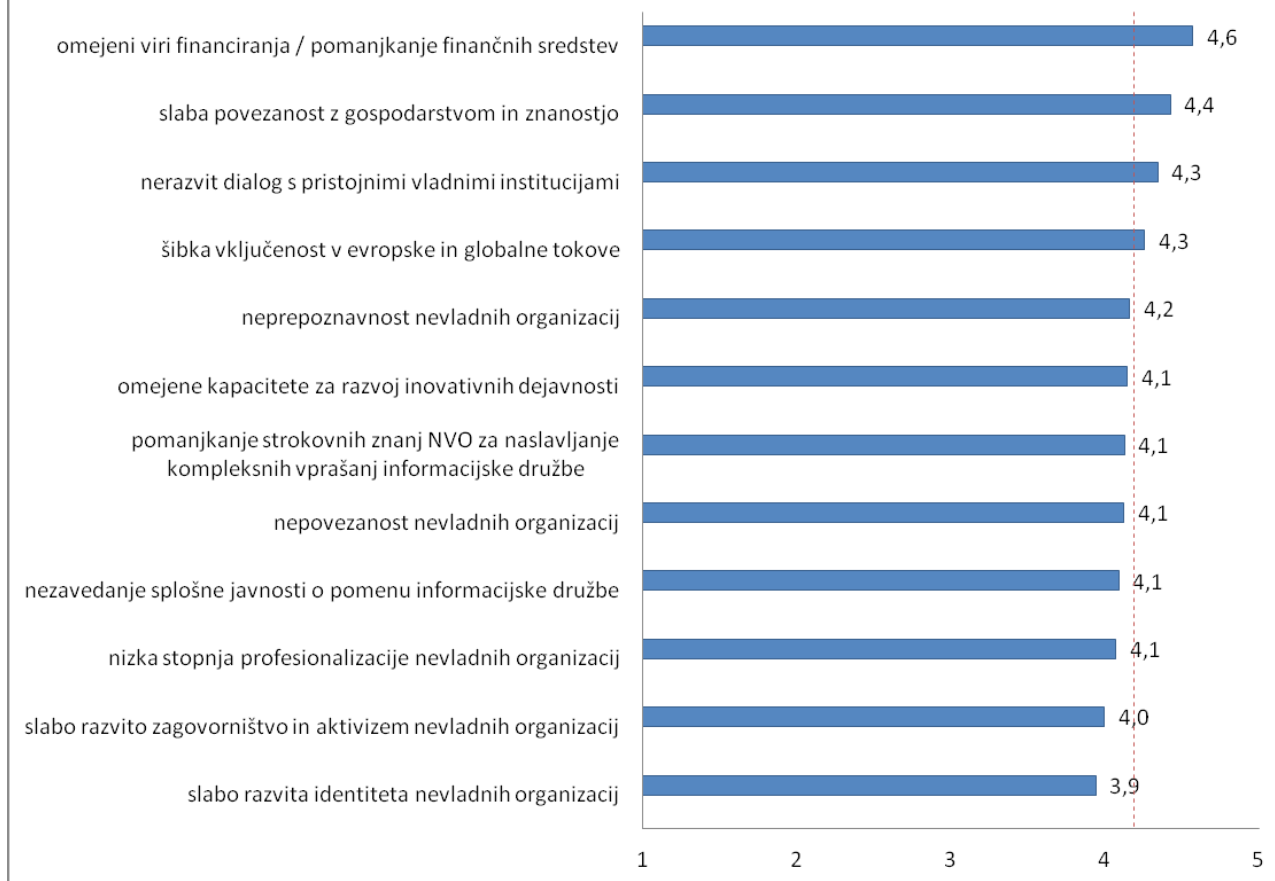
V tem sklopu so predstavljene potrebe in izzivi, s katerimi se soočajo digitalne nevladne organizacije, vsebine in problematike v javnem interesu na področju digitalne družbe, katere bi morale nagovarjati NVO ter pričakovanja v zvezi z mreženjem digitalnih NVO. Pregled stanja je bil izveden avgusta 2015 s pomočjo spletnega vprašalnika, v katerem je sodelovalo 56 nevladnih organizacij.

2.1 Težave digitalnih NVO

Anketirane NVO so kot najpomembnejše težave na področju informacijske družbe opredelile omejene vire financiranja, slabo povezanost z gospodarstvom in znanostjo, nerazvit dialog s pristojnimi vladnimi institucijami, šibko vključenost v evropske in globalne tokove in neprepoznavnost nevladnih organizacij (Grafikon št. 1).

Katere težave nevladnih organizacij na področju informacijske družbe bi morala vsebinska mreža nasloviti v prihodnje?

(1 = sploh ni pomembno, 5 = zelo pomembno)
(n = 53–56)

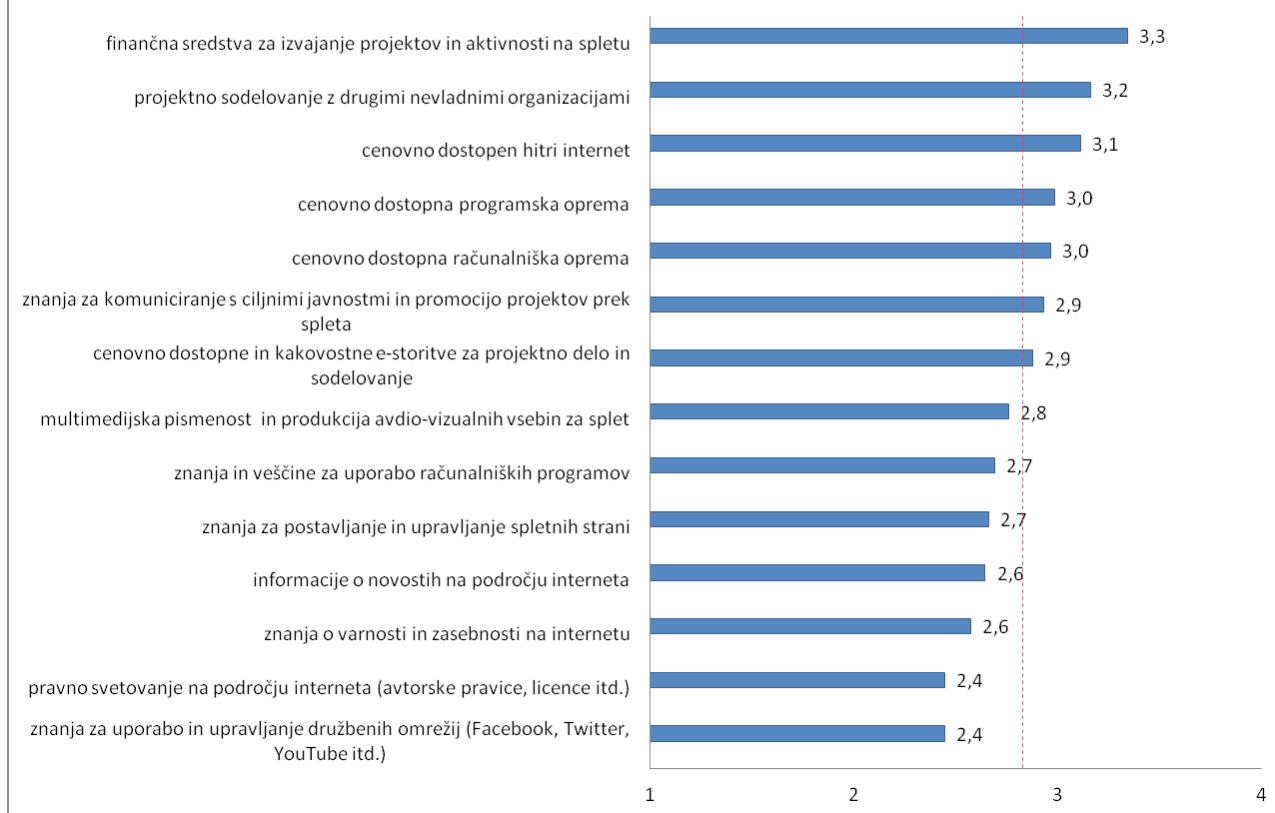
2.2 Potrebe digitalnih NVO

Nevladne organizacije so največje potrebe v povezavi z informacijsko-komunikacijskimi tehnologijami opredelile na področju finančnih sredstev za izvajanje projektov in aktivnosti na spletu, projektne sodelovanja z drugimi nevladnimi organizacijami, cenovno dostopnega hitrega interneta ter cenovno dostopne programske in računalniške opreme. Ostale pomembnejše potrebe vključujejo še znanja za komuniciranje s ciljnim javnostmi in promocijo projektov prek spleta ter cenovno dostopne in kakovostne storitve za projektno delo in sodelovanje (Grafikon 2).

Kakšne potrebe v povezavi z uporabo informacijsko-komunikacijskih tehnologij ima vaša nevladna organizacija?

(1 = ni potreb, 4 = velike potrebe)

(n = 54–56)

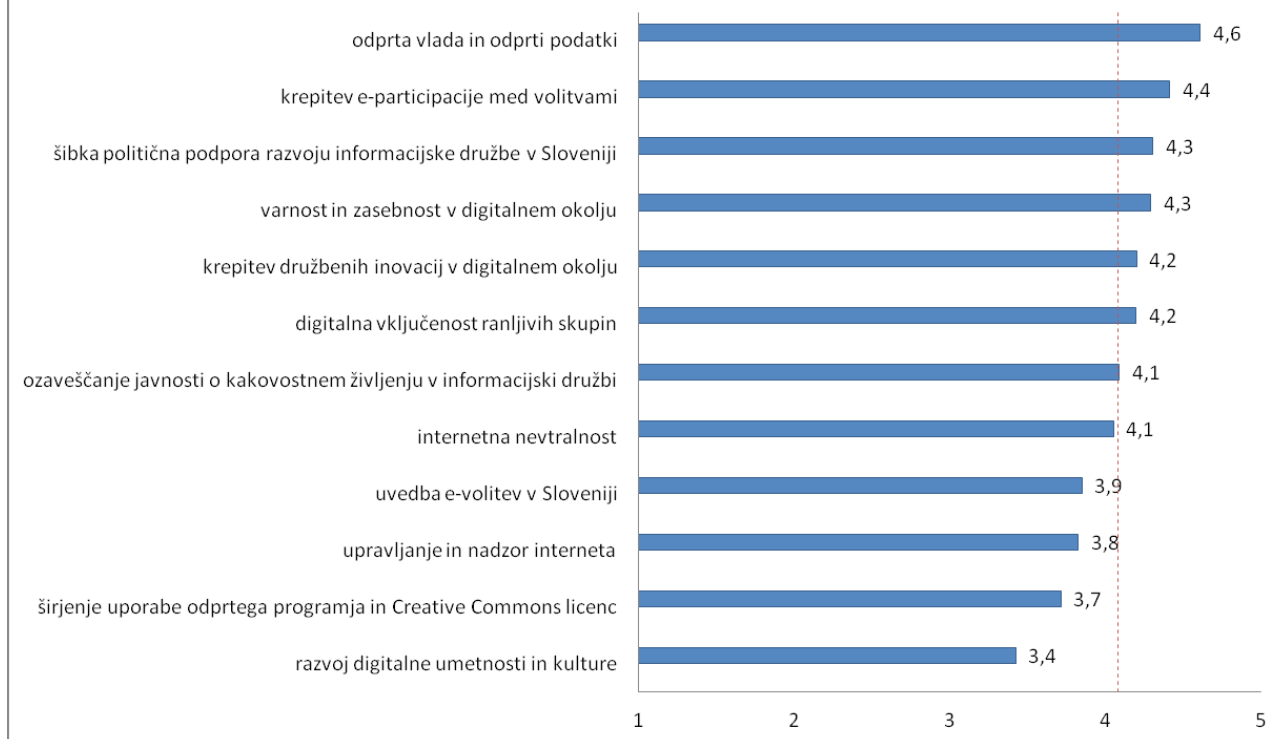
2.3 Problematike informacije družbe

Anketirane nevladne organizacije so kot najpomembnejša področja informacijske družbe, na katerih bi morala delovati mreža digitalnih NVO, naštele naslednja: odprta vlada in odprti podatki, krepitev e-participacije med volitvami, šibka politična podpora razvoju informacijske družbe v Sloveniji, varnost in zasebnost v digitalnem okolju, krepitev družbeni inovacij v digitalnem okolju, digitalna vključenost ranljivih skupin, ozaveščanje javnosti o kakovostnem življenju v informacijski družbi in internetna nevtralnost (Grafikon 3).

Katere problematike na področju informacijske družbe bi morala Mreža nevladnih organizacij za vključujočo informacijsko družbo nagovarjati v prihodnje?

(1 = sploh ni pomembno, 5 = zelo je pomembno)

(n = 53–55)

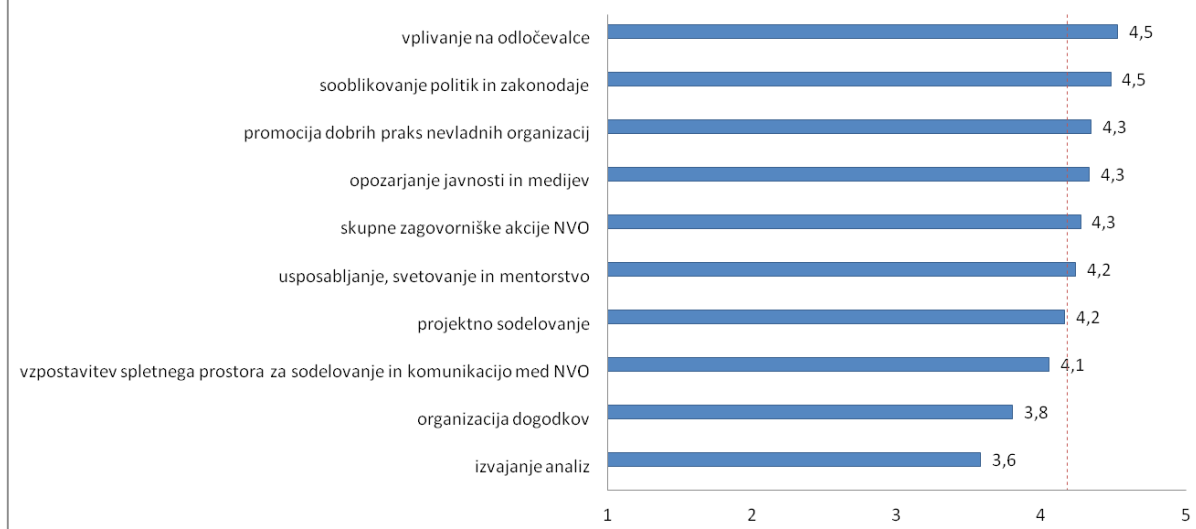

2.4 Mrežne aktivnosti digitalnih NVO

Anketirane NVO so kot najpomembnejše mrežne aktivnosti ocenile vplivanje na odločevalce, sooblikovanje politik in zakonodaje, promocijo dobrih praks nevladnih organizacij, opozarjanje javnosti in medijev, skupne zagovorniške akcije NVO, usposabljanje, svetovanje in mentorstvo ter projektno sodelovanje (Grafikon 4).

S katerimi vrstami aktivnosti bi mreža morala naslavljati težave nevladnih organizacij in nagovarjati problematiko informacijske družbe?

(1 = sploh ni pomembno, 5 = zelo pomembno)
(n = 54–55)

3 PREDLOGI UKREPOV

Na podlagi analize stanja utemeljujemo predloge ukrepov, ki bodo omogočili trajnostni in profesionalni razvoj dveh temeljnih oblik slovenskih digitalnih nevladnih organizacij in sicer *programsko-storitveni tip NVO* in *zagovorniško-aktivistični tip NVO*. Prvi tip se osredotoča na izvajanje vsebinskih projektov in aktivnosti, drugi tip se usmerja v vplivanje na javne politike in odločevalce. V praksi se obe temeljni obliki nevladnih organizacij dopolnjujeta in prekrivata glede na specifične situacije.

3.1 Razvoj programskih digitalnih NVO

Ključni ukrep za razvoj programskih digitalnih NVO je zagotoviti trajnostno javno financiranje njihovih programov in storitev. V ta namen predlagamo pripravo **dvoletnih javnih razpisov** za financiranje različnih projektov NVO na področju digitalizacije Slovenije (prilagojena izobraževanja in razvoj aplikacij za ciljne skupine, dvig digitalnih kompetenc, internetna nevtralnost, dostopnost spletnih strani za invalide, vzpostavljanje in vzdrževanje spletnih strani NVO, e-participacija, uporaba odprtih podatkov javnega sektorja itd.). Tovrstni razpisi so že v praksi na področju okolja, kulture in sociale.

ARGUMENTACIJA: Država Slovenija se po podatkih evropskega indeksa digitalnega gospodarstva in družbe (DESI) uvršča blizu povprečja Evropske unije po razvitosti digitalnih znanj

in spretnosti med prebivalstvom. Vendar pa primerjalno zaostaja na področju digitalnih veščin za komuniciranje v digitalnem okolju in reševanje problemov. Osebe z osnovno in srednješolsko stopnjo izobrazbo v manjši meri obvladajo e-veščine za komuniciranje v digitalnem okolju. Neobvladovanje e-veščin hkrati predstavlja drugi najpomembnejši razlog, zaradi katerega gospodinjstva in posamezniki v Sloveniji ne uporabljajo interneta ali jih uporabljajo v nasprotju z načeli, kako varno, kulturno in odgovorno uporabljati internet ter mobilne naprave. Dodatno oviro pri vključevanju v informacijsko družbo predstavlja slaba prilagojenost spletnih strani slepim in slabovidnim ter drugim ranljivim družbenim skupinam. Obvladovanje e-veščin še posebej izrazito upada s starostjo, kar je povezano z neuporabo računalnika in interneta. Na področju vključevanja državljanov v oblikovanje politik in zakonodaje s pomočjo digitalnih tehnologij se država Slovenija po indeksu e-participacije Združenih narodov za leto 2016 nahaja na 37. mestu (15. mesto med članicami EU). Prav tako se nahaja na 12. mestu v EU po ponovni uporabi informacij javnega sektorja. Prehod na e-upravo ostaja počasen v primerjavi s povprečjem v EU, izvajanje javnih storitev na spletu pa ni napredovalo. Strategija Digitalna Slovenija 2020 prepoznava nevladne organizacije kot pomembnega akterja digitalizacije ter izrecno omenja podporo aktivnostim nevladnih organizacij pri naslavljanju predhodno omenjenih izzivov vključujoče informacijske družbe. Izpostavljena področja digitalizacije Slovenije so zgolj nekatera, kjer nevladne organizacije neposredno prispevajo k izvajanju javnih politik na lokalni in nacionalni ravni na področju digitalizacije Slovenije (Digitalna Slovenija 2020).

3.2 Razvoj zagovorniških digitalnih NVO

Ključen ukrep za razvoj zagovorniških digitalnih NVO je zagotoviti trajnostno financiranje mrežnih aktivnosti, ki bodo učinkovite pri sooblikovanju javnih politik in vplivanju na odločevalce. V ta namen predlagamo **štiriletni javni razpis** za financiranje vsebinske mreže digitalnih NVO kot podpornega okolja za izvajanje civilnega dialoga na področju digitalizacije Slovenije.

ARGUMENTACIJA: Mreža nevladnih organizacij za vključujočo informacijsko družbo (NVO-VID) predstavlja nacionalno vsebinsko mrežo NVO na področju digitalne družbe. Cilji vsebinske mreže so krepitev usposobljenosti in prepoznavnosti NVO, povezovanje in razvoj civilne družbe, analize in prenos dobrih praks, uporaba in razvoj novih storitev, vplivanje na javne politike in zakonodajo, ozaveščanje javnosti o informacijski družbi, informiranje o programski opremi in spletnih storitvah ter sodelovanje z drugimi sektorji na področju digitalizacije Slovenije. Vsebinska mreža prispeva k večjemu obsegu sodelovanja in povezanosti NVO pri vključevanju prebivalstva v digitalno družbo. Nepovezanost nevladnih organizacij še vedno ostaja problem, ki se kaže tudi v

njihovi neprepoznavnosti kot akterja v civilnem dialogu na področju oblikovanja politik in zakonodaje informacijske družbe, ki skozi demokratične in nadzorne funkcije civilne družbe zagovarja javni interes ter interes depriviligiranih skupin v razmerju do obstoječih industrijskih, storitvenih, državnih, regulativnih in drugih deležnikov.

4. PRIČAKOVANI REZULTATI UKREPOV – INDEKS DESI

Na področju razvoja *programskih NVO* pričakujemo naslednje učinke predlaganih ukrepov:

- izboljšanje zaposlitvenih kompetenc ranljivejših družbenih skupin (prilagojena izobraževanja za digitalno pismenost);
- dostopnejše, prijaznejše in bolj uporabljene e-storitve za socialno aktivacijo ciljnih skupin;
- boljši zakonodajni predpisi, zaradi učinkovitejšega sodelovanja (e-participacija) in večje profesionaliziranosti nevladnih organizacij (digitalne kompetence);
- povečanje znanja in digitalnih kompetenc s pomočjo izobraževanja e-veščin za varno, kulturno in odgovorno uporabo interneta ter mobilnih naprav pri vseh generacijah še posebej pri mladoletnih;
- večja preglednost države in manjša stopnja korupcije zaradi e-storitev, ki omogočajo ponovno uporabo odprtih podatkov javnega sektorja s strani nevladnih organizacij;
- večja namenska poraba sredstev zaradi spodbujanja uporabe odprtih formatov in standardov;
- višja uvrstitev države Slovenije na evropskem indeksu digitalnega gospodarstva in družbe na področjih človeškega kapitala, uporabe interneta in digitalnih javnih storitev ter s tem povezano spodbujanje gospodarske rasti in tujih naložb.

Na področju razvoja *zagovorniških NVO* pričakujemo naslednje učinke predlaganih ukrepov:

- večji pomen socialne vključenosti, družbenih inovacij, kulture, varovanja okolja, zdravja, pluralnosti in demokracije v politikah, zakonodaji in predpisih na področju digitalne družbe;
- učinkovitejše uresničevanje javne politike Digitalna Slovenija 2020 na področjih e-veščin, digitalne pismenosti, dostopa do IKT opreme, uporabe in razvoja e-storitev, pregledne in odprte vlade;
- intenzivnejše sodelovanje nevladnih organizacij z gospodarstvom, raziskovalno-razvojnim sektorjem, občinami in javnim sektorjem na področju digitalizacije;
- aktivnejša vloga nevladnih organizacij pri usklajevanju digitalnega preoblikovanja Slovenije;
- okrepljena prepoznavnost Slovenske digitalne koalicije in strategije Digitalna Slovenija 2020 med nevladnimi organizacijami in v širši javnosti.

Ocenjujemo, da bo izvedba predlaganih ukrepov javnega financiranja digitalnih NVO izboljšala

uvrstitev Slovenije po mestih na indeksu DESI v naslednjem razponu:

- človeški kapital / digitalne veščine (+ 4);
- uporaba interneta (+ 8);
- digitalne javne storitve (+ 6).

Za Mrežo NVO-VID pripravil

mag. Simon Delakorda

Ljubljana, 21. september 2017